

Meghalt mámoros önkívületben

Amikor szakadni kezdett a malter Paligyuri feje fölött, és vako-
latdarabok hullottak a gulyáslevesébe, amikor Sánta Mari megri-
adva kiugrott a léces ajtón a sikátorba, és a csupasz testére kapott
pongyolában jajgatva megindult fölfelé, a kereszt irányába, hogy
onnan szórja átkait a romboló munkásokra, akik röhögve trágár
szavakat hajigáltak utána, Nyakas Gábor mozdonyvezető épp ki-
futni készült a fűtőházból a pályaudvarra, hogy átvegye a brassói
szerelvényt, és Máramarossziget fölött az orosz határig vigye a
marhahús- és gabonaszállítmányt. Hatalmasan dübörgött a ka-
zán, gőz és bűdös kőszénzagú füst lebegett a dugattyúk meg a
csillogó kerekek körül, s sziszegve már-már megmozdult a gép,
amikor Nyakas megpillantotta a kisebbik fiát, Árpit, aki elvértelen-
nedett arccal, tátogva integetett feléje, de ő egyetlen szavát sem
értette. Későn született ez a gyerek, nyolc hónapra, egyéves korá-
ig éjjel-nappal sírt-rítt, s később, ahogy cseperedni kezdett, kiüt-
között belőle az örök álmatlanok ingerültségével és bosszújával
megverték minden beteges gyöngesége. Most is úgy mozgatta az
ajkát, úgy kapott a levegőbe és lendült felé a sín párok mögül,
mint aki az önkívület határán tántorog, s mindjárt a szeme is
fennakad, mint a nyavalyatörőse roham előtt. Elzárta a gőzt, ki-
nyitotta a vasajtót, és egy ugrással már lent volt a salakon. A fiú
odasietett hozzá.

– Megjöttek a buldózerek! – mondta, és egy tétova mozdulat-
tal a Felhővár irányába mutatott. – Paligyuri bácsit elvitte a mi-
lícia, és Sánta Mari le akarja vetni magát a kerestől!

Szuszogva, sírós arccal állt a kamasz, látszott rajta, hogy dühíti
apjának szótlansága, aztán hirtelen kitört;

– Most mit nézel úgy?!... Lebontanak minket, ez a helyzet! Te

meg csak hordod a kaját az oroszoknak éjjel-nappal! Vagy talán azt reméled, hogy befogadnak, ha szétverik a házunkat?!

Nyakas Gábor háza a sánc alatt épült, a Drága Lina főút mentén, téglából és betoneból. Húsz esztendő alatt hordta össze hozzá az anyagot, naponta vitt haza egy-egy cserepet, szál deszkát, ajtózárat, üveglapot, kályhacsövet, stafilit, ablakkeretet. Mindent megtagadott önmagától, egy ideig még a féldecit is, s bár régóta hallotta, hogy sok helyütt bontanak, sosem tudta elképzelni, hogy az ő házába bele merje vágni valaki a csákányát; de ha megtenné, csak néhányszor lendülhetne neki, mert őt magát is hamarosan halálos csapás érné, és az alapból szálló por itatná fel a vérért... Nem, az ő házához nem nyúlhatnak, annak minden téglájáért megdolgozott. Még a két fiú, Árpi és Jóska is csak úgy kapott vasárnaponként mozipénzt, ha hétközben segítettek maltert kavarni, téglát hordani föl az állásra, szétteríteni az alapból kiasott földet... Hogy a hurubákat le akarják gereblyézni a sziklákról egyenesen bele a Szamosba, az az ő dolguk, legalább máshol épít fészket a ricsajgó cigánynépség, amely egy verébpihén is összekap, és szétszóródik a sok ringyó, aki, reggeltől estig ott illegeti-billegeti magát cédán kitérülve úgy, hogy a kamaszoknak már esik ki a szemük, és remegve várják azt a napot, amikor Sánta Marival megejtik az első tűzpróbát, mert csak ő tud igazán bánni velük, csak benne van bizodalmaik...

Ezekre gondolt később, amikor már a nyílt pályán rohant a szerelvény, és egyre baljósabbnak érezte a fiú viselkedését, lassanként a hiábavalóságnak valami hideg, tárgy nélküli érzése vette körül, mintha egy hordó fáradt olajba süllyedne alá. Mozdonya mellett három évtizede szálltak el kétoldalt a telefonoszlopok, a fák és a bokrok, a bakterházak és az apró családi házak tarka kertjeikkel, a naptól szürkére égetett és dülöngélő kerítések, a gémeskutak és disznóólak, a hidak és a folyók, a dombok és a hegyek. Elszálltak az éjszakai álmukból egy-egy pillanatra fölriadt vidéki állomások, ahonnan az ötven-hatvan átrobogó vagon magával tépte a füledt unalom szagát, hogy aztán szétterítse a hús mezők fölött. Nyakas nézte a gyáracsarnok sebhelyes homlokzatát, a vaksi ablakokat, az egymásra dobált fémek, ládák halmait, a kunkorodó kábeleket, a betonvas kalácsait, és sosem tudta megérteni, hogy miként lesz ebből a sivár és lehangoló összevisszaságból, a rendtelenség és a közöny e látszólagos szövődményéből

ipari szesz és kristálycukor, aranyszínű étolaj és csillogó porcelán, mélyen fénylő bútor, akár a hegedű, és nikkelezett vízcsap, halványkék fajansz, kéziperzsa meg női bunda, amelyet üvegsekreányban állítanak ki, és apró ezüstszihrák szállnak róla...

Miután a körzeti milicista betelefonált a parancsnokságra, hogy Sánta Mari a sánc oldalán fölkapaszkodva a kereszthez igyekszik, és ott sejtetően valami bolondságot akar elkövetni, szirénázva szaladt át a belvároson a fedett kocsi. Ugyanezen a reggelen a belügy megyei tábornoka gyűlést hívott össze fegyelmi ügyek megtárgyalására. Jöttek keszeg és fiatal tisztecskék a városra zúduló parasztság első nemzedékéből és hitvány kölmitől szagló őrmesterek és törzsőrmesterek; jöttek mindenféle rendű és rangú tiszthelyettesek, középkáderek, akik tudták, hogy magasabbra már sosem kapaszkodhatnak a számléltrán, s ezért mindennap kékre borotválták magukat, fogat mostak, s némelyikük a körmét is körülvágta, hogy legalább külsőleg egyenrangúnak érezze magát a feletteseivel; jöttek káplárok és szakaszvezetők, fehér sapkás forgalmisták és a gazdasági milícia káderei; jöttek kimosakodottak, de lomposak és tisztátalanok is félretaposott cipőben. Az utóbbiak mindig csoportosan érkeztek, és már reggel hatalmas, fokhagymaszagú kacagások közben mesélték egymásnak anekdotáikat. Táskáik mélyek voltak és tágasak, akár a gabonaszállító hajók, de szolgálat végére mindig megteltek, körbe vándoroltak a hentesboltokban, az élelmiszerüzletek raktáraiban és a vágóhidak kapusszobáiban, ahol egy-egy félóra idegen kézbe kerültek, hogy megforduljanak a trancsírozó termék vérszagú homályában, s onnan elnehezülten térjenek vissza. Berendelték a vidéki körzetek parancsnokait is, ezeket az egyforma méretre kitenyészített kövér őrmestereket, akik súlyosan billegve közeledtek a járdán a parancsnokság felé, s úgy himbálták kerek és asszonyos feneküket, mint az ókirályság egykori herélt bérkocsisai. Ők voltak a községek rettegett emberei, mert ha valaki nem adta le a sápot, görbén nézett rájuk, vagy pofázott velük, mindig találtak okot rá, hogy napok alatt ügycsomót állítsanak össze, s azt átküldjék a megyei ügyészségnek. Tágas szolgálati lakásaik körül négy-öt disznó is rőfögött, pulykák öblögettek reggeltől estig, és tyúkok, kacsák, libák serege áradt szét udvaraikon. Ők nem táskákkal ér-

keztek, hanem dundi kofferekkel, amelyekben a váltóing és a gaty mellett gondosan be volt csomagolva a házisonka, a borjúhús meg a szilvapálinka...

– Mondom a kis szőke pasasnak az Alimentárában, hogy tiszteljen meg egy kiló cukorral, egy liter olajjal meg némi nullásliszttel – kezdte mesélni az egyik böhm aktatáskás, miközben ki-gombolta zubbonya gallérját, és úgy szuszogott, mint az ártány. – Nemrég helyezték volt oda ezt a fiatal segédet, ezt a kis *boz-gort*, még nem ismerte a dörgést, így hát csak hunyorgott a vastag lencsés szemüvege mögött, talán még el is pirult, s kínos mosollyal mutatta felém egymásra torlódott fogait, amelyek láthatóan zavarták a beszédben. Végül nyögdecselni kezdett, hogy ő készséggel kiszolgálja, higgyem el, de ha a készletben hiány mutatkozik, baj lesz, mert a fejadagot minden hónapban ki kell adni a népnek. Mit mondhattam erre? A szemébe röhögtem: „Semmi baj, elvtárs, semmi baj! Vegye úgy, mintha csak tréfáltam volna!” Aztán egy hét múlva ráküldtem Felekán Puiut a gazdasági osztályról, hogy csesse meg a srácot egy öt-hatezer lejes büntetéssel. – Egymásnak dölve, messzehangzóan kacagtak, aztán a böhm folytatta: – No de ez a Puiu is furcsa egy figura! Ugye, ismeritek? Olyan buta, mint két pár rendőrcsizma! Nemrég döbbent rá a káderes, hogy csak három és fél elemi végzett, erre adta ki az ukázt, hogy gyors talpalással igyekezzék pótolni, különben útilaput köt a talpára, és mehet gázzámla-kézbesítőnek, A személyzetis, miután megfenyegette, sutyiban össze is hozott egy vizsgáztató bizottságot, hogy elnézően mérlegelje Felekán tudását, és ha lehet, fabrikáljon neki egy érettségi bizonyítványt, de ez a szerencsétlen oly tökkelütött, hogy az Isten sem tudott segíteni rajta. „Meg tudná-e mondani az elvtárs, hány centiméter van egy deciméterben?” – kérdezte a bizottság elnöke, mire Puiu úgy megriadt, hogy leejtette a tollat, majd izzadni kezdett, közben a homlokát dörzsölte egy negyedórán át, hátha felszikkrik mögötte a helyes válasz. Már azt hitte, megzavarodik, annyira nem tudta fel-fogni, hogyan kerülhet a deci a hossz mértékek asztalára, végül sóhajtott, fáradt mosollyal felnézett, és azt kérdezte: „Tessék mondani, rágyújthatok?”

A gyűlésezők két órát vártak hiába a belügyminisztérium küldöttére, az még nem érkezett meg, s ekkor a parancsnok jó ideig

magukra hagyta a milicistákat, hadd cigarettázzanak, hadd hányják-vessék meg a szolgálati visszaéléseket, és vonják le belőlük az elvi következtetéseket, hiszen bizonyára tudják, milyen esetek kerülnek napirendre, és a pletykákból ismernek minden apró részletet. Egy magas kapitány, akinek hosszú keze és csontos arca volt, átvetve egymáson ugyancsak hosszú lábait, hátradőlt a széken, és mély pincehangon kezdte:

– Szégyen, nem szégyen, elvtársak, mi is bekaptuk a horgot a jómúltkoriban Sárvásáron... Mert ha az ördög nem alszik, az osztályellenség huszonnégy órából huszonötöt azzal tölt, hogy a népi hatalom aláásásán töri a fejét. Képzeljétek el; egy este benn ülök az irodámban, és az ügycsomókat rendezgetem, amikor csörög a telefon. Ismeretlen férfihang szólal meg a vonal túlsó végén, és közli, hogy ebben és ebben az utcában, ilyen és ilyen számú ház előtt teherkocsi vesztegel hasábfával megrakva. „No és?! – horkantam, fel, mert fáradt voltam, és idegesített, hogy minden pizlicsáré ügyel engem zaklatnak. – Ha vesztegel, hadd vesztegeljen! – üvöltöttem a kagylóba. – Mi ebben a rendkívüli?” A pasas kivárt, utána nyugodtan folytatta: „Az a rendkívüli benne, hogy a kocsi egy órával korábban még libanoni rendszámot viselt, most pedig Szamos megyei rendszám díszeleg rajta... És tudja miért, kapitány elvtárs? Mert a kocsi padlózata alá marihuanát rejtettek, és a csempész így akarja leplezni a szállítmányt.” „Ne marhászkodjék! – mondtam. – Ezt honnan veszi?!... És ki az, mi az a Mari...? Kábítószer?! Menjen haza, jóember, és feküdjék le, hátha kialussza a részegségét!” „Pontos információim vannak – felelte az ismeretlen most is a világ legnagyobb nyugalomával –, és csupán állampolgári kötelességemet teljesítem, amikor értesítem önöket.” Azzal letette a kagylót. Kábítószer-csempészet nálunk Sárvásáron? – gondoltam. – Nevetséges! Ki az ördög forgalmaz egy ilyen eldugott helyen kokaint vagy heroint? A dolog mégsem hagyott nyugodni, fel-alá sétáltam az irodámban, s végül is ennek az „állampolgári kötelességnek” ültem fel, amelyet a pasas bedobott, mert az az igazság, hogy naponta több hasznos feljelentést kapunk. No, hiszen tudjátok, mire gondolok... Egy szó mint száz, végül is kiküldtem három markos legényt terepjáró kocsival, hogy dobálják le a hasábfákat, és legyen nyitva a szemük, így is tettek, de az eredmény nulla volt... Másnap reggel azonban ismét felhívott a névtelen telefonozó, és ezúttal megkö-

szönte, hogy sikerült ingyen larakatnia a téli tüzelőjét egy szerencsétlen rokkant nyugdíjasnak, akit egyébként még névről sem ismer...

Hatalmas kacagás csapott fel a vastagon lebegő füstön át a mennyezet felé, s most még azok is betódultak a gyűlésterembe, akik egy idő után a hosszas üléstől elzsibbadva kimentek szellőződni a folyosóra vagy az udvarra.

– Ez semmi! – szólt később egy vidéki törzsőrmester, nagy fenekű és rózsaszín tokájú, s miközben rágyújtott, az arca merev volt, mert sosem ismerte a nevetést, csak a kételyt és a számonkérő szigort. – Nálunk egy rohadt alak úgy ásatta fel jó hektárnyi gyümölcsösét és veteményeskertjét, hogy névtelenül feljelentést tett, és azt állította a gazember, több kivándorló zsidó család aranyat rejtett el az ő birtokán... Ehhez mit szóltok, elvtársak? Két hétig ástak az embereim éjjel-nappal, de még föld alá kapart kutyaszart sem találtak, nemhogy aranyat. Leteszem a nagy esküt, hogy a tulajdonos ugratott be bennünket, és ha a legcsekélyebb bizonyíték lesz a kezemben, csizmával taposom szét!

Most már itt is, ott is fölrakétázott a nevetés, a milicisták fuldokolva dobálták magukat a székeken, egyik tüsszögött, a másik az erőlködéstől elkékült, a harmadik a szemét törülgette a kezével, a negyediknek fémesen villantak meg a plombált fogai nagyra tárt szájában, egyedül a törzsőrmester ingatta a fejét a csúfos aranyásásra emlékezve. Aztán visszatért a parancsnok, kedélytelenül tekintett szét a teremben, ingerelte a nevetés, amelyet már a folyosó végéből meghallott, mert sértőnek érezte azt a fegyelmi gyűlés előtt, s egy bágyadt mozdulattal intett a tisztelgően fölgrábló milicistáknak, hogy üljenek le.

ELSŐ FEGYELMI ESET

Farcu Vasile fiatal szakaszvezető, akit a társai hol Farok Vaszinak, hol Faszi Vaszinak csúfoltak, hónapok óta fönt strázsált a megfigyelőtoronyban kilenc kilométernyire Szamosvártól egy útkereszteződésnél, és figyelte a több irányból is közeledő és többfelé távolodó gépkocsikat. Szép nyúlánk fickó volt, fekete haja puhán omlott a nyakába fehér egyensapkája alól, kékesszürke zubbonyával meg a fehér ingével olyannak látszott lentről, mint egy sirálygalamb, és nem egy nő lopva feléje intett a tovaszáguló személygépkocsikból. Ilyenkor mosolygott, ismerte a titkos je-

leket, ajka körül az öntelt ifjak elégedettségének apró gyűrűi hullámoztak, és tisztelgésre emelte a kezét. Ő is a városra zúdult parasztság első nemzedékéhez tartozott, s bár odahaza, a Szamos menti hegyi községben szabadon tapogathatta-lapogathatta a menyecskéket, sőt némelyik házasember életét is megkeserítette, mégis a városi lányok, asszonyok után sóvárgott, mert úgy érezte, ez magasabb értelmet ad minden céljának és törekvésének az érvényesülés útján. Ha olyan szép nőt látott többször is a volán mellett ülő férfi társaságában, aki észre sem akarta venni őt, egy idő után elsápadt, kékesszürke zubbonyához hasonló szeme tágra nyílt, száját eltátotta, aztán többször is körbejárt odafent az üvegketrecben, arcát fölfújta megszégyenült izgalmában, s aki figyelte őt, azt hihette, hogy mindjárt pörögni és turbékolni kezd, akár a hímgalamb a tojó körül, miközben makacsul és önhittten reméli, hogy végül mégis megguggol neki a tubica...

Bűnbeesése egy szombati napon történt, amikor minden fiatalabb férfi tele volt vágyakozással, hogy a forró városból kiszaladva hanyatt vesse magát az erdő alatti réten, meghemperegjen a menta- és kakukkfűszagú fűvön, hogy magába döntsön néhány korsó sört, hogy szabadon szórakozzék vasárnap estig, s ha lehet, legalább egyszer a csillagos ég alatt ölelkezzék, amikor a nő átfórósodott testéből tejillatú pára száll fel... Vaszi ismerte az efféle örömeiket, de még többet is ezeknél, hiszen a vendéglőknek, fogadóknak, menedékházaknak a hátsó ajtai megnyíltak előtte, hogy társaival a különszobában nagy kacagások között igyék, egyék, mulasson az üzletfelelős elvtárs számlájára. Épp ezért most irigységtől kövült arccal nézte, ahogy a város felől érkező személygépkocsik egyenként bekanyarodnak tőle jobb kézre a bükk felé, mikor pedig föltűnt a halványsárga új Skoda is, hangosan böffengett, és a szeme könnyes lett: elől, a jól öltözött, szigorú arcú férfi mellett, aki Alain Delonhoz hasonlított, szép arcú kis begyeske ült, blúza fölött elébuggyanó melle szinte nekifeszült a műszerfalnak, de feléje sem pillantott, hanem valami bágyadt önfeledtséggel csak az árkot, a fákat meg a rétet nézte, mintha a férfitől félne...

„Ezek kamatyolni mennek, az anyjukat!” – gondolta Vaszi, s arcán a bőr pattogva húzódott össze, mint a cserfa kérge, ha láng csap rá. – „Akkorákat dugnak majd, hogy zeng belé a völgy!” – folytatta öngyöttrő képzelgését, s újra meg újra maga előtt látta

minden apró részletével a házaspár szeretkezését a hétfői kis házban, s végül már-már hideglelősen vacogni kezdett.

A kocsi azonban egy jó óra múlva már vissza is fordult, úgy látszott, ezúttal csak szellőzködni szaladtak ki, vagy hogy meglátogassák az asszonyka szüleit, de Farok Vaszi, amikor ismét megpillantotta a halványsárga Skodát, oly sápadt lett, akár a kakas, miután elvágta a nyakát, s már tudta is, mit fog tenni. A nyitott ablakból rásípolt a kocsivezetőre, és intett, hogy húzzon a torony alá, mikor azonban Delon ezt megtette, ő maga nem ereszkedett alá a csigalépcsőn, hanem tegezve leszólt a magasból:

– Gyere fel, hallod?!

Mikor már ott állt előtte a férj, remegő kézzel közelítette a vegyszeres fiolát annak a szájához.

– Fújjad! – szólt rá indulattól rekedtesen. – No gyerünk, és ne próbálj ravaszkodni, melléfújni, mert csak magadnak teszel rosszat vele. Kezdjed hát!...

Mihelyt a hólyag kigömbölyödött, elkapta, gyanakvón a magasba libbentette, de látta, hogy nem mutatkozik benne kénessárga elszíneződés, és a fúvókát dühösen ismét a kocsivezető felé nyújtotta.

– Fújjad! – szólt rá. – Gyerünk fújni! Még, még, még!... Ne úgy, erősebben, tele tüdővel! Vagy tán kifogyott a szuflád?...

Mosolygott, élvezte a fölényét s a másik kiszolgáltatottságát. A férfi feje vörös lett, mint a lámpagömb, lassan a hólyagnál is nagyobbak látszott, aztán váratlanul történt valami: a fiola elpatlant az erőlködő fogai között, s mikor az a keze fejével megtörölte az ajkát, és észrevette rajta a vért, fölnézett, és a szemébe mosolygott Fasz Vaszinak.

– Ó, te hitvány gazember! – suttogta fenyegetően. – Te koszos lábú disznópásztor, aki a bocskorodat a városszéli akácán felejtetted! Te pulásgyuri!... Mindjárt leváglok innen a toronyból!

Vaszi hirtelen megsejtette, hogy csapdába esett, és eltátotta a száját, mint akit mellbe szúrtak.

– Mi történt? – hebegte. – Mitől van úgy oda? Én csak a kötelességemet teljesítettem...

Ez a szöveg azonban most nem ment, és a kárvallott máris újból lecsapott rá:

– Akkor bújj kötelességből az anyádba, holnap pedig jelentkezz Ursus elvtársnál, a közlekedési parancsnoknál, és mondd el,

hogy disznó voltál, ezt üzeni Ungur elvtárs, a megyei pártbizottság titkára. Hogy fogod tehát mondani?! Halljuk!

Es ő kínos kényszerűségében elismételte szóról szóra, és a kolégák most azon röhögtek, hogy Fasz Vaszi nem ismeri fel a kockafejeket, akik beadagolhatnák neki, holott már az 1-es rendszám is figyelmeztethette volna a kéjsóvár hülyét, aki a más kertjében akart kapálni...

MÁSODIK FEGYELMI ESET

Valójában nem is fegyelmi eset volt, hanem hatalmi visszaélésből eredő bűncselekmény, és a két tettet már ki is zárták a pártból, hogy átadhassák a katonai ügyészségnek. Hasonló eset nemegyszer fordult elő Szamosváron, de ezúttal egyébről sem beszéltek az emberek, mert az áldozat egy tizennégy esztendőes fiú, Emil volt, akinek az apja szintén a milícián szolgált őrnagyi rangban. Ama szerencsétlen napon a gyerek kerékpáron ment át a közele Újfaluba, hogy elhozzon két pulykát. Nagyanyja kosárba ültette az állatokat, s följük vászondarabot fércelt a fűzfavesszőkre. Nagy hőség volt, amikor Emil visszafelé taposta a pedált, a levegő hullámozott az izzó agyagdomb fölött, fű, fa, virág egyaránt elkókadott a kánikulában. A fiú leszállt a kaptató előtt a kerékpárról, s maga tolta fölfelé. Mikor a tetőre ért, két egyformán testes milicista őrmester bukkant fel előtte. Egymás mögött jöttek, mint a járőrök, lomhán, de egyszerre léptek, s ütemesen ringatták kerek farukat és oldalukon a gumibotot. Kedvetlenek voltak, mert a teméntelen szilvapálinkára egy pofa sört szerettek volna inni, a kocsmában azonban zárva volt, s ők most néma dühvel szuszogtak, szemük izzott száraz üregében. Mikor észrevették a fiút, valami reményféle rebbent meg pállott zubbonyuk alatt, mintha remélték volna, hogy a kölyöknél akad valami folyadék, ha nem egyéb, egy üveg tej, mert most azt is rátöltötték volna a gyomruk maró kisüstire. De amint közelebb értek, csalódottan néztek össze, aztán egyikük közelebb lépett, megfogta a bicikli kormányát, és gyanakvó szigorral a kosárra mutatott:

– Mit loptál? Mi van a kosaradban?

Emil előbb megijedt, majd, mintha restelné a szállítmányt, mosolyogva nézett az őrmesterre:

– Pulyka!

De épp erre fizetett rá, e pajkos, vidám, kamaszos válaszra,

ahogy a fejét fölvetve, hunyorító mosoly közben megnevezte, mi rejtőzik a kosárban, mert még nem tudta, hogy a rendőröket pulykának csúfolják. A kihívónak tűnő válasza a másik őrmester is közelebb lépett; nyaka vörösre volt marva az izzadságtól, s ő dülöngve markolta meg az inget a fiú mellén.

–Hogy mondtad?!

–Pulyka.

–Ismételd meg.

–Pulyka.

Ekkor érte az első ütés Emilt. Följajdult, elengedte a kerékpárt, az kosarastól eldőlt, s ő maga is ráesett. Mindkét őrmester gumibotozni kezdte.

– Nesze pulyka, a kurva anyádat, aki arra tanított, hogy gúnyolódj! – Váltogatták egymást az ütések, míg a kölyök szájából, orrából már dőlni kezdett a vér. A verésben jobb karja eltört, feje, mellkasa súlyosan megsérült. A tehénpásztor talált rá később, s mikor a kórházban végül magához tért, erőtlenu, suttogó hangon vallotta meg, hogy mi is történt vele a pulykák miatt. Ha nem áll mögötte senki, el lehetett volna simítani az ügyet, de a felbőszült apa szolgálati fegyverével akarta agyonlőni a tetteseket minden pereskedés nélkül.

HARMADIK FEGYELMI ESET

Ennek főszereplője Coşarca – magyarul Kiskosár – őrmester, a VI. városi körzet őrmestere volt, aki a gyűlésre jövet a kalandját mesélte a megsarcolt fűszeressel, s akit a háta mögött Púderesnek csúfoltak, mert reggelenként oly krétafehéren virított az arca, mintha nem vízben, hanem lisztben mosakodna. Lassú észjárású ember volt, ha viccet mondtak neki, hosszan, zavartan tűnődött rajta, s valahányszor jegyzőkönyvet vett fel, egyenként ki kellett rajzolnia a betűket, hogy azok szavakká álljanak össze. Talán épp a fafejűsége készítette rá, hogy tisztelje a környék tanítóit, tisztviselőit, orvosait. „A legmélyebb tiszteletem!” – üdvözölte őket már messziről, sapkája ellenzőjéhez emelve a kezét, s ilyenkor mintha a kövérkés emberek szelíd jósága áradt volna szét benne. Ha azonban koldus, utcai vándoráros vetődött eléje, arca még a púderen is átizzott, szeméből szikrák röpdöstek, keze ökölbe szorult, ami nem csoda, mert gyakran épp az ilyen föllazult testű, kedélyesnek látszó alakokban lobban fel a pusztító indulat, mihelyt

fölingerek őket. Különösen a nyírágseprű-árusokat gyűlölte, s valahányszor meghallotta bánatosan elnyújtott hangjukat, amellyel portékájukat kínálták, már csupa remegés volt, és lesen állt, hogy aztán ordítva rávesse magát a teher alatt görnyedő, feketére égett, mezítlábas alakokra, és elragadja tőlük a köteg seprút, miközben feléjük rúgva még meg is fenyegette őket. „Ha ismét elkaplak, beletaposlak a földbe, megértted?!” – mondta, noha alig várta, hogy ismét találkozzék velük, és pletykálták, hogy odahaza, falusi udvarának egyik szögletében fölhalmozva áll a sok vesszőseprű...

Kiskosár a jegyzőkönyvek felvételében lelte legtöbb örömét. Ilyenkor úgy érezte, ő is alkot, fontolgatva teremt, és tudta, hogy a sorait elolvassák „ott fent is” az elvtársak, s talán elismerően rábólintanak a leleményességére, szorgalmára, türelmére. De a jegyzőkönyvek közül is azokat kedvelte leginkább, amelyeket a kárvallottak lakásain vett fel, ahova napokon át visszatért, s ahol a tulajdonosok etették, itatták, kávéval, cigarettával kínálták, s ő mind kedélyesebbre hevülten rajzolta ki a furcsa, girbegurba betűket, miközben föl-fölpillantva ilyesmiket kérdezett: „Nem tűnt fel maguknak, hogy valaki itt ólálkodik a ház körül, és sóvár pillantásokat vet arra, amit meg akar csaklizni?...” S még utánozta is a tolvaj elképzelt tekintetét, s igen mulatságos volt, ahogy az arcát fölfújva szigorúan ide-oda pillantott. Rendszerint azonban semmi remélt támpontot nem kapott, s ilyenkor úgy tett, mintha mélyértelműen ismét újra és újra felmérné a helyzetet. Tízszer is elolvasta, amit eddig összekínlódott, végül sóhajtott: „Akkor lépünk vissza a barázdába, és nézzük, kik látogatják leggyakrabban a háziakat...”

A VI. körzetben, ahol tevékenykedett, néhány sor családi ház is épült a vasútigazgatóság telkein, s mögöttük gazdagon szőlőtáblák virultak. Némelyik tulajdonos évente harminc-negyven veder mustot szüretelt, és az őrmester a vendégeskedések alkalmával néha oly sokat beszédett a jóból, hogy este úgy lépdelt lefelé a Felhővár oldalán a kanyargós lépcsőn, mint akinek kicsontolták a lábát. Ilyenkor az is előfordult, hogy fölbukott, a diplomataatáska szétnyílt, s óriási barna denevérként elröpült, befőtt, halkonzerv, csokoládé, cigaretta, gyűrött gatyá szóródott ki belőle, és messzire szálltak a jegyzőkönyv kínosan megmunkált lapjai is, úgyhogy

másnap Kiskosár az irodájába bezárkózva néma büntudattal igyekezett újrafogalmazni a már ismert tényanyagot. Bukását mégis a kedvelt műfaj okozta. Hetente bevitt két-három jegyzőkönyvet a központba, míg egy napon a felettese, Lucaci alezredes, aki a bűnügyi osztályt irányította, hatalmasan felbőszült: megszimatotha, hogy év végén egy brigád jön le Szamosvárra áttekinteni az ügycsomókat, és ő tudta, hogy a tetteseknek még öt százalékát sem sikerült elcsípni. Egyre kétségbeesettebben nézte az oszlopként meredező dossziékat, s mikor Kiskosár ismét benyitott hozzá, elkékvült az indulattól, és sarlóként mozgatva állkapcsát felüvöltött:

– Ide figyelj, Púderes!... Úgy látom, még a tetőd is viháncol, ha újabb jegyzőkönyvvel ajándékozhatasz meg engem! Mit képzelsz, te idióta, az én teherbíró képességem végtelen?!... Nos, mától épp ellenkező megbízatást kapsz: a hónod alá veszel nyolc-tíz dosszár, végiglátogatod a kárvallottakat, és nyilatkozatot csikarsz ki belőlük, amelyek szerint a kerékpárt a gyerek barátja vitte el és nem a tolvaj, a szellőzni kitett csikóbundát kutyák hurcolták el és tépték szét stb. stb. Bármilyen hülye vagy is, annyi gógyid csak van, hogy tudd, miként kell föllépni ilyenkor; ha pedig bármelyik panaszevő cirkuszolni kezd, azt mondod: „Nincs semmi baj, kérem! Sorra megkeressük a barátaikat, akik ide járnak, és házkutatást tartunk náluk. Borotvakéssel laskává metéljük a díványok, fotelek huzatait, ízekre szedjük a bútortárat, feje tetejére állítjuk a lakást!” Majd meglátod, mekkor hatása lesz ennek!...

Kiskosár az utasítás szerint járt el, és az eredmény százszázalékos volt. Mikor azonban lejött a brigád, épp az ébresztett gyanút, hogy Szamosváron egy év alatt csak elvétele történtek bűncselekmények, melyeknek a körülményeire a milícia „dolgozói” az öntudatos állampolgárok segítségével ne derítettek volna fényt. Számtalan helyszínre szálltak ki az ellenőrök, de a legtöbbit Kiskosár mintakörzetében időztek, ahol a föllázadt kárvallottak elmondták, hogyan zsarolta meg őket egyenként az őrmester. Az alezredes mosta kezeit, s alárendeltjét vádolta, aki szerinte parancs nélkül, önkényesen járt el, mégpedig túlbuzgóságból, hogy magát kitüntesse, s ezzel lejáratva, rossz hírbe hozta, gyanúba keverte a törvényhatósági joggal felruházott város milíciáját, amely mindig a dolgozók érdekeit, nyugalma és biztonságát védte...

A milícia fegyelmi gyűlése után negyvennyolc órával Nyakas Gábor már visszafelé hozta a szerelvényt az orosz határtól gépekkel megrakva. Nem akart törődni a házbontással, de a gondolatai mind csak ekörül jártak, ahogy a nyelve tévedt rá mindig a fájós fogára. „Végül is párttag vagyok – állapította meg önbátorítón –, és ha a házamat szét akarják verni, fölmegegyek a megyei pártbizottsághoz, és leteszem a tagsági könyvemet Vajda asztalára, és azt mondom: ha földönfutóvá akarnak tenni, itt hagyom az egész Szűzmáriát, titkár elvtárs, és kivándorolok családotul!” A mozdonyablak vaspárkányán könyökölve nézte, ahogy kétoldalt elröpülnek a telefonoszlopok, a bokrok és a fák, a bakterházak és a családi házak apró kertjeikkel, a naptól szürkére égett és dülöngő kerítések, a disznóólak és a gémeskutak, a hidak és a folyók. Állt a mozdony ablakánál zsibbadó aggyal, amikor Szamosvárhoz közeledve, öt-hat kilométerre a várostól a nyílt pályán egy férfialakot pillantott meg, aki a nyakát a sínre fektette.

Ó, hányszor élte már át ezt, hányszor!... Még olyan is volt az öngyilkosok között, aki az utolsó percekben, mielőtt a csattogó kerekek szétvágják volna, egy-egy bokor rejtekében levetette ruháit, és példás rendben kis halomba rakta össze a fehérneműjével együtt, lábbelijét pedig a tetejébe állította, hogy semmi kárba ne vesszen...

Látta, hogy a fekvő alak már-már féktávolságon belül van, levette a gőzt és fékezett. Fölsikoltott ezernyi kerék, por és szikraeső szállt a nyomukban, folyamatosan és elnyújtva jajgatott a síp, s végül a zúgó-süvöltő vasrengeteg megtorpant a halálraszánt ember közelében. Nyakas ekkor leugrott a töltésre, és a zúzalékkövön botorkálva odasietett a szerencsétlenhez. Megragadta a gallérijától és igyekezett félrehúzni a vágányról, de a férfi oly görcsösen kapaszkodott a sínbe, mintha az ujjai rádermedtek volna a vasra. A mozdonyvezető igyekezett maga felé fordítani az ember arcát, hogy lássa, öntudatánál van-e. Az erélyes mozdulatra az öngyilkosjelölt fölnyitotta a szemét.

– Ne kapaszkodj, édesapám, mert levágom a kezedet! – kiáltott rá Nyakas.

A férfi ekkor motyogva megszólalt. Tekintete valahova a bizonytalanba meredt, lehelete pálinkaszagú volt.

– Nem akarok élni – mondta –, meg akarok halni. Minek éljek, ha lebontják a házamat? Egy életet át dolgoztam érte...

Hatvan év körüli hivatalnokféle lehetett; fehér ing volt rajta, nyakkendőt is kötött, kalapja legurult a töltés oldalán. Néhány el-suttogott szava után Nyakas Gábor hirtelen elerőtlenedett, mint-ha rosszullét lepte volna meg, s valósággal visszajettette a férfit a sínre. Most döbbsent rá, hogy talán az ő házat sem fogják kímélni, hiába áltatta magát, mert manapság minden lehetséges ebben az országban...

A közeli bakterházból az őrs észrevette a nyílt pályán veszteglő szerelvényt, azt is látta, hogy emberek igyekeznek oda, ezért föl-hívta rá a sorompóhoz közeledő rendőr-kocsi vezetőjének a figyelmét. A milicista csapat – három legény és egy őrmester – az ócskasor felé tartott, hogy lecsapjon az arannyal, külföldi áruval üzérkedő cigányokra. Az odasiető emberek azt hitték, a fekvő alak halott, és nem merték megérinteni babonás félelmükben.

– Mi van, mi történik itt?! – szuszogott fel elsőként a hájas őrmester a töltésen. – Miért vesztegel a szerelvény a nyílt pályán?! – Aztán észrevette a forgalmi akadályt, ahogy később mondta, és föléje hajolt. – Részeg disznó! – egyenesedett föl ingerült fintorgással. – Ez alaposan besikerült. Tépjétek le a sínről, az anyja mindenit!...

S mikor látta, hogy az ember ellenáll az első rángatásoknak, és az ujjai kapocsként rászorulnak a vágányra, oldalba rúgta a csizmájával, majd kiadta a legényeknek a parancsot:

– Agyaljátok meg ezt a rohadékot, hogy máskor ne tartsa fenn a drága gépekkel megrakott szerelvényt!

Az erélyes biztatásra, üvöltésre a három milicistalegény szintén rúgni, aztán gumibotozni kezdte a nyomorult férfit.

Mentőkocsi szállította el később, és rá egy órára kimúlt a veréstől. Egyik veséje leszakadt, máját összezúzták, de a kiállított halotti bizonyítványba felsőbb és titkos parancsra az évek óta meg-honosodott gyakorlat szerint ezt írták be:

MORT ÎN COMĂ ALCOOLICĂ